

Waarom Sibelius' Vierde Symfonie (nog) niet populair is.

Nog voordat ik aan het conservatorium studeerde kwam ik in aanraking met Sibelius' 3^e en 7^e symfonie. Ik kocht, zonder ooit van Sibelius gehoord te hebben, op goed geluk de LP met een opname van Leonard Bernstein met de New York Philharmonic, een opname uit 1956. Ik vond deze muziek indrukwekkend en tegelijk mysterieus en beide symfonieën bleven mij boeien. In de jaren '70 van de vorige eeuw kocht ik tijdens mijn conservatoriumopleiding alle symfonieën van Sibelius in een cassette gespeeld door Sir John Barbirolli met de Hallé Orchestra. Toen ontdekte ik natuurlijk alle symfonieën en sindsdien is Sibelius niet meer weg te denken uit mijn muzikale voorkeur. Met de 4e had ik overigens de minste binding. Vele jaren later ben ik er dieper in gedoken en kwam tot de conclusie dat ook deze symfonie een juweel is. Maar waarom is Sibelius' Vierde Symfonie (nog steeds) niet zo geliefd?

De onpopulariteit van deze symfonie, geschreven tussen 1910 en 1911, is grotendeels te wijten aan het sterke contrast met de weelderige romantiek die men doorgaans van symfonische muziek verwacht(te). In plaats van grandeur of lyrische schoonheid, biedt de Vierde een duik in sombere introspectie, met een muzikale taal die sober en soms verontrustend aanvoelt. Luisteraars beschrijven het werk vaak als somber of vervreemdend—eigenschappen die de conventionele verwachtingen van het publiek op de proef stellen.

Een andere reden is de afwijzing van traditionele vorm en harmonische stabiliteit. Sibelius vermijdt triomfantelijke climaxen en duidelijke harmonische oplossingen, typisch voor romantische symfonieën. In plaats daarvan zijn de structuren gecomprimeerd en de toonsoorten vaak onduidelijk, mede beïnvloed door zijn experimenten met de tritonus en modernistische invloeden. Het gebrek aan herkenbare melodieën of ritmische 'drive' kan het werk voor nieuwe luisteraars ontoegankelijk maken.

Tot slot speelt ook de historische context mee. De Vierde werd geschreven in een moeilijke periode in Sibelius' leven, gekenmerkt door persoonlijke ziekte en existentiële angst. De sombere toon weerspiegelt deze omstandigheden. In tegenstelling tot zijn populairdere Tweede of Vijfde symfonieën, biedt de Vierde weinig herkenbare emoties of hoop—een lastig uitgangspunt voor concertprogrammering die voor een groot deel mikt op publieksvriendelijkheid.

De Vierde Symfonie van Sibelius is een radicale breuk met zijn eerdere werken. De symfonie bestaat uit vier delen en opent met een rauw, door celli geïntroduceerd thema dat direct een donkere, introspectieve sfeer schept. Kenmerkend is het veelvuldige gebruik van de tritonus—een interval dat spanning en instabiliteit oproept.

De orkestratie is spaarzaam maar meesterlijk beheerst, en roept een gevoel van isolatie op. Het tweede deel biedt kortstondige ironie en lichtheid, maar wordt al snel overschaduwd door de onverbiddelijke ernst van de volgende delen. De finale mondt niet uit in triomf, maar trekt zich terug in onduidelijke betekenis en eindigt in een fluisterende, onopgeloste sfeer.

Het is eerder een psychologisch landschap dan een verhaal—een innerlijke wereld, verklankt in muziek.

Hopelijk krijgt deze symfonie een plekje op het vaste repertoire.

13 – 04 - 2025